

ΘΕΜΑ 22^ο
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Παναθηναϊκός 30-32,)

Τίνας οὖν καλῶ πεπαιδευμένους, ἐπειδὴ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις ἀποδοκιμάζω; Πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν ἐπιτυχῆ τῶν καιρῶν ἔχοντας καὶ δυνάμην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος· ἔπειτα τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥαδίως φέροντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλαφροτάτους καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας· ἔτι τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν ἀεὶ κρατοῦντας, τῶν δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἠττωμένους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους καὶ τῆς φύσεως ἀξίως ἥς μετέχοντες τυγχάνομεν· τέταρτον, ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ 5 διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν μηδ' ἐξισταμένους αὐτῶν μηδ' ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ' ἐμμένοντας τῇ τάξει τῇ τῶν εὖ φρονούντων καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς ἢ τοῖς διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις. Τοὺς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τούτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντα ταῦτα τὴν ἔξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους φημὶ καὶ φρονίμους εἶναι καὶ 10 τελέους ἄνδρας καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Τίνας οὖν καλῶ:** κύρια - ευθεία ερωτηματική πρόταση. **Τίνας:** αντικείμεν. του ρ. **πεπαιδευμένους:** συνημμ. μτχ.στο αντικ. του ρ., κατηγορηματική. **ἐπειδὴ...ἀποδοκιμάζω:** αιτιολογική πρόταση.
- 2 **Πρῶτον:** αιτιατική επιρρ. του χρόνου, 'αρχικά, κατὰ πρότον'. **τοὺς...χρωμένους:** ἐναρθρη μτχ. ως αντικ. στο ενν. ρ. 'καλῶ'. **τοῖς πράγμασι:** δοτική ως αντικ. στην ἐναρθρη μτχ. **τοῖς...προσπίπτουσι:** επιθ. προσδιορισμός, 'τα θέματα ἐκεῖνα τα οποία ἐμφανίζονται'.
- 3 **καὶ...ἔχοντας:** ο 'καὶ' συνδέει τὴν ἐναρθρη μτχ. 'τοὺς χρωμένους' με τὴν μτχ. 'ἔχοντας' στὴν ὁποῖαν ενν. πάλι τὸ ἄρθρο, καὶ ἔχουν τὴν ἴδια συντακτ. χρῆση. **τὴν δόξαν:** 'τὴν ἀντίληψη – τὴν κρίση', αντικείμενο στὴν μτχ. 'ἔχοντας'. **ἐπιτυχῆ:** κατηγορ. προσδ., ὅχι 'τὴν ἀντίληψη που εἶναι σωστή', ἀλλὰ 'τὴν ἀντίληψη που νὰ εἶναι σωστή'. **τῶν καιρῶν:** συντάσσεται με τὸ 'δόξαν' ως γενική αντικειμ. **καὶ δυνάμην:** ο 'καὶ' συνδέει τὸν κατηγορ. προσδ. 'ἐπιτυχῆ' με μτχ. 'δυνάμην'. Οἱ κατηγορηματικὴ προσδιορισμοὶ ἀποδίδουν στὴν οὐσία τὸν 'τρόπο', γι' αὐτὸ καὶ ο 'καὶ' συνδέει δυο ὅμοια συντακτικὰ φαινόμενα, δηλ. δυο προσδ. του τρόπου, τὸν πρότο ως ἐπίθετο, καὶ ο δευτέρος ως συνημμ. μτχ. επιρρ. τροπική.
- 4 **ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ:** 'κυρίως – αποκλειστικά', ο 'ὡς' δεν εἰσάγει πρόταση, ἀλλὰ ἐπιτείνει τὴν επιρρ. σημασία του ἐμπροθέτου. **στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος:** τὸ ἀπαρέμφατο ἐξαρτάται ως αντικ. στὴν μτχ.

- ‘δυναμένην’, και η ακόλουθη γενική είναι αντικ. στο απαρέμφατο. **ἔπειτα τοὺς...ὀμιλοῦντας:** η ‘άνω τελεία’ πριν από μία περίοδο δείχνει ότι η σύνταξη της προηγούμενης περιόδου δεν έχει ολοκληρωθεί, αλλά ότι συνεχίζεται και στην επόμενη. Γι’ αυτό μετά τον ‘ἔπειτα’ η αιτιατική ‘τοὺς ὀμιλοῦντας’ έχει την ίδια εξάρτηση και σύνταξη με την *μτχ.* ‘τοὺς χρωμένους’. **πρεπόντως καὶ δικαίως:** συντάσσονται με την *μτχ.* ‘ὀμιλοῦντας’.
- 5 **τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι:** συντ. με την *μτχ.* ‘ὀμιλοῦντας’ ως δοτική της επικοινωνίας, της ‘συνοδείας’, ‘ὀμιλῶ τινί = *συναναστρέφομαι με κάποιον*’. **καὶ...φέροντας:** ο ‘καὶ’ συνδέει τις *μτχ.* ‘τοὺς ὀμιλοῦντας’ & ‘φέροντας’, αφού το άρθρο της πρώτης ενν. και στην δεύτερη *μτχ.*, γιατί έχουν την ίδια συντακτική χρήση. **τὰς...ἀηδίας καὶ βαρύτητας:** ἀηδία > ἀηδής, ἔς > α(στερ.) + ἥδομαι = *ἡ ἔλλειψη ευχαρίστησης, ἡ δυσἀρέσκεια*. ‘βαρύτης, -τητος = *ἡ δυσφορία*’. Δυο ἐναρθρες αιτιατικές, αντικ. στην *μτχ.* ‘φέροντας’. Η ἐνδιάμεση γενική της ‘τῶν ἄλλων’ είναι ‘υποκειμενική’.
- 6 **σφᾶς δ’ αὐτούς:** ‘*τους ἰδίους τους εαυτούς τους*’, αντικ. στην *μτχ.* ‘παρέχοντας’ με αυτοπάθεια. **ὡς δυνατὸν:** ‘*στο κατά δύναμιν = σε σχέση με τις δυνάμεις τους*’, ο ‘ὡς’ δεν εισάγει πρόταση, αλλά επιτείνει την σημασία της αιτιατικής ‘δυνατόν’, η οποία λειτουργεί ως επιρρ. της αναφοράς. **ἐλαφροτάτους καὶ μετριωτάτους:** κατηγορ. προσδιορισμοὶ στην αντων. ‘σφᾶς αὐτούς’, ‘*εμφανίζουν τους εαυτούς τους ἔτσι ὥστε να είναι σε σχέση με τις δυνάμεις τους στον ὑψιστο βαθμὸ διακριτικοὶ και μετριοπαθεῖς*’.
- 7 **τοῖς συνοῦσι:** συντάσσεται με την *μτχ.* ‘παρέχοντας’ ως δοτική προσωπική, ἐμμεσο αντικ. **ἔτι:** ‘*επισης – ἀκόμη*’. **τοὺς...κρατοῦντας:** λόγω της ‘άνω τελείας’ που προηγείται η σύνταξη συνεχίζεται, ὁπότε η ἐναρθρη *μτχ.* είναι ἴδια συντακτικά με τις: ‘τοὺς ὀμιλοῦντας...καὶ...φέροντας’. Η ἐνδιάμεση ἐναρθρη γενική είναι αντικείμενο στην *μτχ.*, αλλά επειδὴ είναι ἀνάμεσα σε ἄρθρο και ὄνομα, ἔχει θέση και ἐπιθετικού προσδιορισμοῦ.
- 8 **τῶν δὲ συμφορῶν:** γεν. της αιτίας στην *μτχ.* ‘ἠττωμένους’. **ἠττωμένους:** ὅπως και η *μτχ.* ‘τοὺς κρατοῦν- τας’. **ἀνδρωδῶς:** ‘*με γενναιότητα - γενναίως*’. **ἐν αὐταῖς:** ‘*ταῖς συμφοραῖς*’. **διακειμένων:** ὅπως ακριβῶς και οι προηγούμενες *μτχ.*
- 9 **τῆς φύσεως ἀξίως:** ο ‘καὶ’ που προηγείται συνδέει τα ἐπιρρήματα ‘ἀνδρωδῶς’ & ‘ἀξίως’, καθὼς και τα δύο προσδιορίζουν την *μτχ.* ‘διακειμένων’. Η γεν. της φύσεως εξαρτάται ἀπὸ το ἐπίρρ. ‘ἀξίως’ ως γενική της αναφοράς. **ἦς μετέχοντες τυγχάνομεν:** αναφορική ἐπιθετική πρόταση προσδιοριστική στο ‘φύσεως’. Το αναφορικό είναι αντικ. στο ρ., και η μετοχή είναι συνημμ. στο υποκ. του ρ., και είναι κατηγορηματική. **τέταρτον:** αιτιατική ἐπιρρ. του χρόνου. **ὅπερ μέγιστον:** αναφ. προσδ. με ενν. ρ. ‘ἔστί’.
- τοὺς μὴ διαφθειρομένους:** ἴδια *μτχ.* με τις προηγούμενες, γι’ αυτό και η ‘άνω τελεία’ προηγούμενως.
- 10 **μηδ’ ἐξισταμένους:** ὁ. π. **αὐτῶν:** γενική του χωρισμοῦ ἢ της ἀπαλλαγῆς στην *μτχ.* ‘ἐξισταμένους > ἐξισταμαί τινος = *βγαίνω ἐξω ἀπὸ κάτι – ἐξέρχομαι ἀπὸ ἓνα χώρο*’, ‘ἐξισταμαι ἐμοῦ = *βγαίνω ἐξω ἀπὸ τον εαυτό μου – χάνω τον ἐλεγχὸ του εαυτοῦ μου - ἐκτρέπομαι*’. **μηδ’ ὑπερηφάνους γιγνομένους:** ο σύνδεσμος ‘μηδὲ’ συνδέει παρατακτικά την *μτχ.* αὐτήν με την προηγούμενη, ὁπότε συντακτικά είναι ἴδιες. Το ἐνδιάμεσο ἐπίθετο είναι κανονικὸ κατηγορούμενο.
- 11 **ἐμμένοντας:** ἴδια *μτχ.* με τις προηγούμενες. **τῇ τάξει:** δοτική ως αντικ. στην προηγούμενη *μτχ.* **τῇ τῶν εὖ φρονούντων:** η δοτική του ἄρθρου καθιστᾶ την ἀκόλουθη ἐναρθρη γενική της *μτχ.* ως ἓνα ἐνιαῖο ονοματικὸ σύνολο, το οποίο λειτουργεῖ συνολικά ως ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς στο ‘τῇ τάξει’. Μόνη της η ἐναρθρη γενική ‘τῶν εὖ φρονούντων’ είναι γενική διαιρετική στην δοτική ‘τῇ’. **καὶ μὴ... χαίροντας:** μία ἀκόμη *μτχ.* ἴδια με τις προηγούμενες στην ὁποῖαν ενν. το ἄρθρο ‘τοὺς’.
- 12 **τοῖς...ἀγαθοῖς:** δοτική συντασσόμενη με την *μτχ.* ‘χαίροντας’ ως δοτικὴ ἐπιρρ. της αιτίας. **διὰ τύχην:** ἐμπρόθ. προσδ. της αιτίας συντασσόμενος με την *μτχ.* ‘ὑπάρξασιν’. **ὑπάρξασιν:** ἀναρθρη *μτχ.* ως ἐπιθ.

προσδιορισμός στο ‘άγαθοῖς’. **ἢ τοῖς...:** είναι ο β’ όρος συγκρίσεως που δημιουργείται λόγω της υπάρξεως του ‘μᾶλλον’. Ο α’ όρος είναι η δοτικής ‘τοῖς ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς’ και ο β’ είναι ο ‘τοῖς γιγνομένοις’ όπου ενν. πάλι το ‘άγαθοῖς’, οπότε το ‘γιγνομένοις’ είναι ο επιθ. προσδ. στο ενν. ‘άγαθοῖς’. **διὰ τήν...φύσιν καὶ φρόνησιν:** δυο εμπρόθ. προσδ. της αιτίας, ‘εξ αιτίας του χαρακτήρα και της διανόησης’. **αὐτῶν:** ‘αυτῶν των ἰδίων’, γενική κτητική με αυτοπάθεια.

13 Τοὺς...ἔχοντας: έναρθρη μτχ. ως αιτιατική της αναφοράς, ‘σχετικά με αυτούς οι οποίοι έχουν...’. **πρὸς ἕν...πρὸς ἅπαντα:** εμπρ. προσδ. της προσθετικότητας, ‘όχι μόνο κοντά σε ένα απ’ αυτά, αλλά κοντά σε όλα γενικώς’.

14 τήν ἕξιν: αντικ. στην έναρθρη μτχ. ‘τούς ἔχοντας’. **τῆς ψυχῆς:** συντάσσεται με το ‘ἕξιν’ ως γενική υποκειμενική ‘η συνήθεια της ψυχῆς’. **εὐάρμοστον:** κατηγορηματικός προσδιορισμός, ‘να είναι προσαρμοσίμη’. **τούτους:** υποκ. στο απαρέμφατο ‘εἶναι’ και στο απαρέμφ. ‘ἔχειν’. **φρονίμους:** επιθ. προσδιορισμός στο ‘ἄνδρας’. **εἶναι:** αντικ. στο ‘φημί’.

15 τελέους: επιθ. προσδ. ό.π. **ἄνδρας:** κατηγορούμενο στο ‘εἶναι’. **πάσας:** κατηγο. προσδιορισμός. **τάς ἀρετάς:** αντικείμε. στο ‘ἔχειν’.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το κείμενο έχει κάποιες συντακτικές ιδιαιτερότητες, που αξίζει κάποιος να τις προσέξει:

- I. Επιμερίζει το κείμενό του και διαιρεί την σκέψη του σε τέσσερα διακριτά μεταξύ τους χωρία, εκ των οποίων το κάθε ένα αριθμείται με την σειρά είτε με αιτιατικές επιρρηματικές του χρόνου είτε με χρονικά επιρρήματα ως: ‘Πρῶτον, 2’, ‘ἔπειτα, 4’, ‘ἔτι, 7’, ‘τέταρτον, 9’.
- II. Και τα τέσσερα αυτά χωρία διαχωρίζονται μεταξύ τους με ‘ἄνω τελείες’, ώστε να εννοείται ως ρ. και στα τέσσερα το αρχικό ρ. ‘καλῶ, 1’.
- III. Και στα τέσσερα χωρία απαντούν πάνω από μία μτχ. όλες σε αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους, οι οποίες λογίζονται ως αντικείμενα του ενν. ρ. ‘καλῶ, 1’. Από τις μτχ. αυτές μόνο η πρώτη κάθε φορά είναι έναρθρη, ενώ όσες ακολουθούν είναι ἀναρθρες και το ἄρθρο ενν. κάθε φορά σε αιτιατική πτώση. Συγκεκριμένα στο πρώτο χωρίο απαντούν οι μτχ. ‘τούς χρωμένους...καὶ...ἔχοντας’. Στο δεύτερο χωρίο οι μτχ. ‘τούς... ὀμιλοῦντας... καὶ...φέροντας...παρέχοντας’, με την πρώτη και δεύτερη μτχ. να συνδέονται μεταξύ τους με το ‘καί’, ενώ η τρίτη συνδέεται με την δεύτερη αντιθετικά με τους συνδέσμους ‘μὲν ~ δέ’. Στο τρίτο οι μτχ. ‘τούς...κρατοῦντας...μὴ ἠττωμένους...διακειμένους’, με την πρώτη και η δεύτερη να συνδέονται αντιθετικά με τα ‘μὲν ~ δέ’, ενώ η τρίτη με την δεύτερη με τον ‘ἀλλά’. Στο τέταρτο οι μτχ. ‘τούς μὴ διαφθειρομένους...μηδὲ ἐξισταμένους...μηδὲ...γιγνομένους, ἀλλὰ ἐμμένοντας...καὶ...χαίροντας’. Κατ’ αρχὴν οι πέντε αυτές μτχ. χωρίζονται σε δυο ομάδες με τις τρεις πρώτες να αντιτίθενται στις δυο τελευταίες μέσω του αντιθετικού ‘ἀλλά’. Κατόπιν οι τρεις πρώτες συνδέονται μεταξύ τους με τον ‘μηδέ’, ενώ η τρίτη και η τέταρτη συνδέονται μεταξύ τους με τον ‘καί’.
- IV. Τέλος στην τελευταία περίοδο έχουμε δυο συντακτικά θέματα: πρώτον, ξεκινά με μία έναρθρη μτχ. ‘Τοὺς...ἔχοντας’, η οποία σπάζει σε ἄρθρο και μτχ. και ενδιάμεσως επιρρήματα, αντικείμενα, κατηγορ. προσδιορισμοί, που εξυπηρετούν και τον ρόλο του επιθετικού προσδιορισμού, αφού βρίσκονται μεταξύ ἄρθρου και ονόματος. Δεύτερον, η αιτιατική ‘Τοὺς...ἔχοντας’ θα ἔπρεπε να ἴταν το φυσιολογικό υποκ. των ἀπαρεμφάτων ‘εἶναι & ἔχειν’, όμως επειδὴ την θέση αυτή παίρνει η αντων. ‘τούτους’, η έναρθρη μτχ. δεν έχει ἄλλη λύση παρά να λειτουργήσει ως αιτιατική επιρρ. της αναφοράς. Γίνεται δηλ. ό,τι γίνεται και στις αντίστοιχες περιπτώσεις όπου προηγείται η ειδική πρόταση και ακολουθεῖ το ρ.: π.χ. ‘ὅτι τὴν δημοκρατίαν παντὶ τρόπῳ χρὴ ἡμᾶς φυλάττειν, τοῦτο λεκτέον ἐστί’.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ποιούς λοιπόν αποκαλώ μορφωμένους, δεδομένου ότι αποδοκιμάζω την καλλιτεχνία και τις επιστήμες και τις δεξιότητες; Αρχικά εκείνους οι οποίοι χειρίζονται σωστά τα θέματα εκείνα τα οποία εμφανίζονται κάθε ημέρα, κι αυτούς που έχουν την αντίληψη των συνθηκών να είναι σωστή, αλλά και να μπορεί να αντιλαμβάνεται κυρίως το συμφέρον. Κατόπιν εκείνους οι οποίοι συναναστρέφονται έντιμα και δίκαια με εκείνους οι οποίοι τους προσεγγίζουν, και οι οποίοι ενώ αντιμετωπίζουν με άνεση και ευκολία την δυσaréσκεια και την δυσφορία των άλλων, παρέχουν τον εαυτό τους στους συντρόφους τους έτσι, ώστε να είναι στον μεγαλύτερο βαθμό διακριτικοί και μετριοπαθείς. Επίσης εκείνους οι οποίοι ενώ ελέγχουν πάντοτε τις απολαύσεις, δεν λυγίζουν υπερβολικά εξ αιτίας των ατυχιών, αλλά με γενναιότητα συμπεριφέρονται απέναντί τους, και επάξια σε σχέση με τον χαρακτήρα τους, στον οποίον συμβαίνει να έχουμε εμείς συμμετοχή. Τέταρτον, πράγμα το οποίο είναι και το σπουδαιότερο, εκείνους οι οποίοι δεν εκμαυλίζονται από τις επιτυχίες ούτε χάνουν τον έλεγχο του εαυτού τους ούτε γίνονται αλαζόνες, αλλά παραμένουν στην κατηγορία εκείνη που ανήκουν οι λογικοί άνθρωποι, και εκείνους οι οποίοι δεν χαίρονται περισσότερο με τα κέρδη που εμφανίστηκαν εντελώς τυχαία, παρά με εκείνα που γίνονται από την πρώτη στιγμή με τον δικό τους χαρακτήρα και την αυτοσυγκράτηση.